

BIOGRAFIE

Journalist, verzetsheld, minister en krantenman. G.J. van Heuven Goedhart leidde een enerverend leven, maar zijn biograaf hield er wel greep op, aldus historicus **RONALD HAVENAAR**.

■ **Jeroen Corduwener: *Riemen om de kin!***
Biografie van mr. dr. Gerrit Jan van Heuven Goedhart. Bert Bakker, 640 blz., € 49,95

Bij zijn afscheid in 1950 als hoofdredacteur van *Het Parool* zei Gerrit Jan van Heuven Goedhart (1901-1956): 'Ik heb in dit vak één enorme fout begaan. Ik dacht dat ik het Nederlandse volk kon leren hoe men moet denken.' Hoogmoed en een scherpe tong behoorden tot het vaste arsenaal van deze imponerende man, die in de jaren dertig tot en met vijftig hoofdredacteur (driemaal), verzetsman, minister en internationaal bestuurder was.

Het boek van Jeroen Corduwener, die als freelancejournalist zelf enige tijd voor *Het Parool* werkte, is een enerverend verhaal over een grillige zonderling die zich niet conformeerde aan de normen van een tijdperk waarin publieke figuren nog autoriteiten waren. Bij deze biografie geen klachten over irrelevante details, langdradige opsommingen of storende uitweidingen. Deze biograaf heeft een stevige greep op zijn materiaal, weet van weglaten en schrijft levendig zonder te vlot te worden. Jammer van die suffe titel.

Corduwener toont veel psychologisch inzicht. Dat moet ook, want het privéleven van Gerrit Jan Goedhart, zoals hij oorspronkelijk heette, verliep al even wonderlijk als zijn loopbaan. Hij groeide op als zoon van een boekhandelaar in Bussum. Toen Gerrit Jan net een puber was, kondigde zijn vader aan zich geroepen te voelen theologie te gaan studeren en predikant te worden. In deze periode begon de verwijdering tussen zoon en vader, die met dit besluit het gezin van vier kinderen blootstelde aan materiële misère. Een complete breuk volgde nadat de moeder van Gerrit Jan in 1919 overleed.

Op dat moment stapte hij, achttien jaar oud, uit de kerk van zijn vader, de Hervormde Kerk, en ging over naar de vrijzinnige Remonstranten. Hij deed er nog een forse schep bovenop toen zijn vader kort daarna met een veel jongere vrouw trouwde en een dochtertje kreeg. Gerrit Jan vroeg en kreeg bij Koninklijk Besluit toestemming om de naam van zijn moeder, Van Heuven, toe te voegen aan Goedhart. In hun oudtestamentische frontmentaliteit deden vader en zoon niet voor elkaar onder: ze wisselden meer dan 20 jaar geen woord meer met elkaar.

Vrouwelijke belangstelling

Met zijn lange gestalte (1.92 meter), zijn gepassioneerde conversatie en zijn gevoel voor humor kon Van Heuven Goedhart rekenen op veel vrouwelijke belangstelling. Zijn eerste huwelijk strandde binnen een paar jaar en hij hertrouwde met een voormalige schoonzus. Ook die relatie werd belast door een mateloze zucht naar buitenechtelijk vertier. Dit energie verslindende privébestaan ging samen met een snelle carrière in de journalistiek.

Na een rechtenstudie en promotie in Leiden, trad Van Heuven Goedhart in 1926 in dienst van *De Telegraaf*. Ruim drie jaar later werd hij, nog geen 29 jaar oud, tot hoofdredacteur benoemd. Hij was diep beledigd toen hij na korte tijd ontslagen werd omdat de oplage van de krant snel terugliep. Hij nam revanche door als hoofdredacteur van het *Utrechts Nieuwsblad* dit provincieblaadje te verheffen tot een aantrekkelijke en

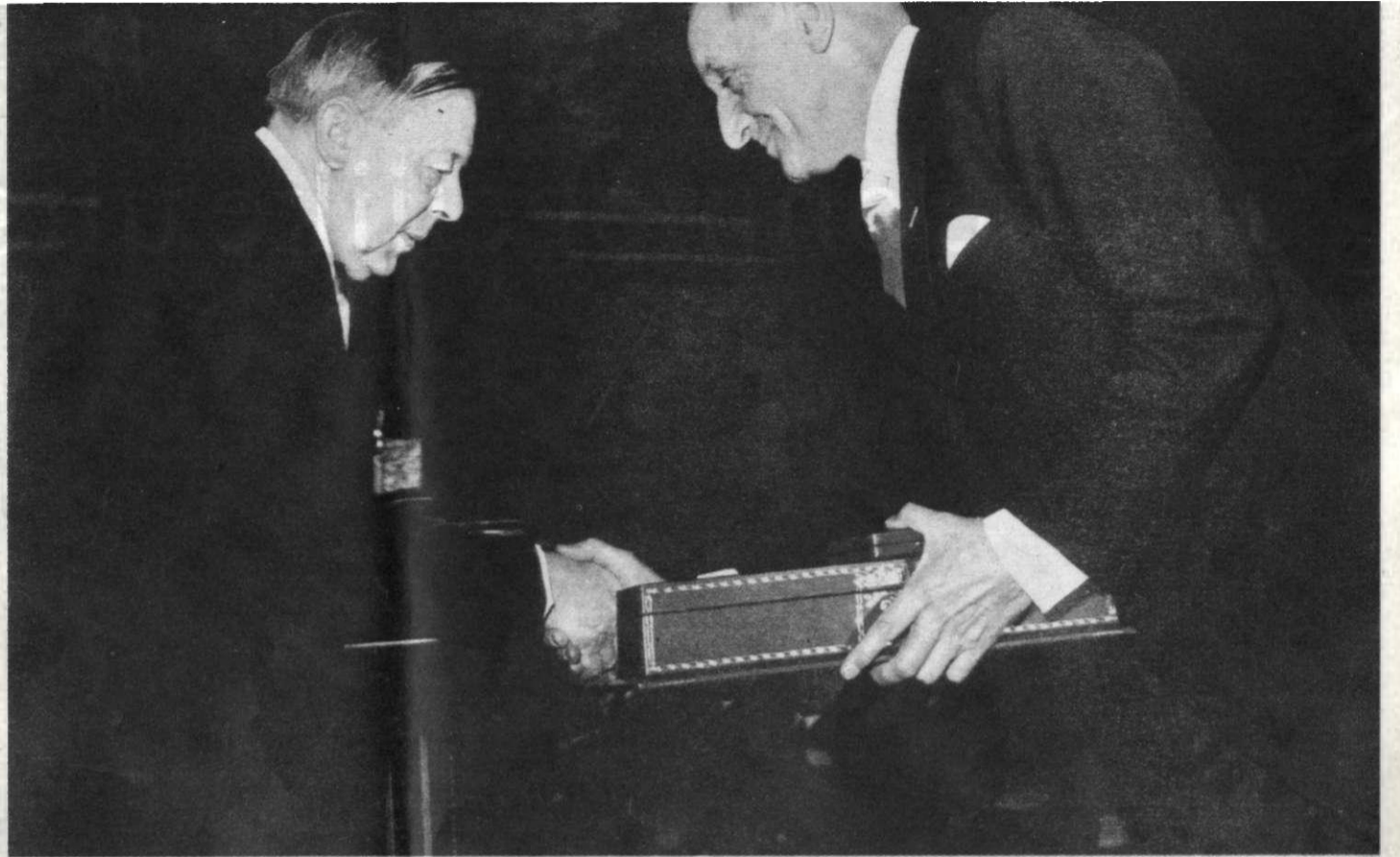
succesvolle krant die variatie koppelde aan diepgang.

Achteraf zei Van Heuven Goedhart over zijn gedrag als verzetsheld tijdens de Bezetting: je deed het omdat je het niet laten kon. Hij verrichtte spionagewerk en raakte betrokken bij het illegale *Parool*. Corduwener heeft de pech dat over deze activiteiten van zijn hoofdpersoon al heel veel bekend is, vooral uit het werk van L. de Jong en de *Parool*-monografie van Madelon de

Wilhelmina en Gerbrandy haalden hem binnen als prominent verzetsstrijder

Keizer. Maar hij pareert deze handicap door terug te gaan naar de bronnen en met een goed gevoel voor politieke verhoudingen eigen accenten te zetten. Bovendien kleurt hij zijn verhaal op fraaie wijze met de uitgesproken tinten van Van Heuven's persoonlijkheid.

Dankzij zijn overwicht en overredingskracht had Van Heuven Goedhart al snel een prominente positie in de *Parool*-groep. Toen de oprichter van dit verzetsblad, Frans Goedhart, gearresteerd werd, kreeg Van Heuven de leiding in handen. Curieus is dat deze twee Goedharten verre achterneven waren zonder het van elkaar te weten. Van Heuven Goedhart slaagde er in de spanningen te bezweren in een organisatie van grote ego's en hij maakte van het verzetspamflet een volwaardige krant die in 1944 een oplage had van 60.000.

Gerrit Jan van Heuven Goedhart (r.) ontvangt als Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen bij de Verenigde Naties de Nobelprijs voor de Vrede, aan deze organisatie in 1954 toegekend, uit handen van Gunnar Jahn, voorzitter van het Noorse Nobelprijs-comité. Foto Spaarnestad/ANP

Een grillige zonderling

Journalist en minister Gerrit Jan van Heuven Goedhart (1901-1956)

NRC Handelsblad 17-3-2011

Bizar is de episode van zijn verblijf in Londen en zijn kortstondige ministerschap in het kabinet-Gerbrandy. Corduwener maakt aannemelijk dat de mislukking van Van Heuven als minister vooral het gevolg was van een politiek machtsconflict dat hij verloor. Dit betoog is des te overtuigender omdat deze biograaf allerm minst blind is voor de karakterologische handicaps die zijn hoofdpersoon in de weg zaten.

Aanvankelijk werd Van Heuven Goedhart door koningin Wilhelmina en premier Gerbrandy binnengehaald als de prominente vertegenwoordiger van het verzet op wie men had zitten wachten. Zijn benoeming tot minister van Justitie volgde snel, maar binnen een paar maanden was hij alweer uit de gratie, vooral bij de majesteit. Zijn tactloze en onbezonnen gedrag, aldus Corduwener, had niet geholpen. Hij wilde elk gezelschap domineren met zijn breedspakige gelijkhebbigheid. Na een ontmoeting met koningin Wilhelmina arriveerde hij in de ministerraad met de woorden: 'Is Hare Majesteit wel geheel normaal?'

Toch was dit gedrag hem door zijn collega's waarschijnlijk wel vergeven als hij zich niet had opgeworpen als geharnaste tegenstander van de koninklijke plannen om na de bevrijding van Nederland de bevoegdheden van het parlement terug te dringen en de positie van de Kroon te versterken. Corduwener zet zich stevig en met goede argumenten af tegen Wilhelmina-biograaf Fasseur, die deze plannen bagatelliseerde als 'staatsrechtelijke dagdromerij'. Maar Corduwener overspeelt zijn hand door de vorstin de ambitie toe te schrijven dat zij 'een autocratisch koningschap' wilde vestigen. Deze koningin was normaal genoeg om in te zien dat monar-

chale alleenheerschappij er na de bevrijding niet inzat.

Parlementaire stelsel

Niettemin maakt de biograaf duidelijk dat Van Heuven Goedhart vooral moest verdwijnen omdat hij zich al te krachtadig inzette voor een snel herstel van het parlementaire stelsel. Dit ontslag als minister was een teleurstelling die nog groter werd toen hem na de bevrijding niet de openbare bestuursfunctie wachtte die hij ambieerde. Hij keerde op veler verzoek als hoofdredacteur terug naar *Het Parool*.

Hoewel deze benoeming voor hem *second best* was, toonde Van Heuven Goedhart opnieuw zijn kwaliteiten als krantenman. Met medewerkers als Sal Tas, Simon Carmiggelt en Annie M.G. Schmidt werd *Het Parool* onder zijn leiding een krant die een oplage bereikte van 150.000 en de toon zette in journalistiek Nederland.

Toch viel over dit succes de schaduw van voortdurende conflicten met de ook nog steeds aan *Het Parool* verbonden Frans Goedhart, een man met een zo mogelijk nog moeilijker karakter dan zijn achterneef. Van Heuven Goedhart zocht naar een andere functie en werd in 1951 bij de Verenigde Naties benoemd tot Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen. Een paar jaar later kreeg deze organisatie de Nobelprijs voor de Vrede. In 1956 overleed hij toen hij op de tennisbaan een hersenbloeding kreeg.

Het Nederlandse volk leren denken was te hoog gegrepen, maar deze mannetjesputter kreeg in zijn leven veel voor elkaar. Ook heeft hij nu de biografie gekregen die hij verdient.

RONALD HAVENAAR